

O B O R B I Z A T R Ź I Š T E S O L I U V A R A Ź D I - N U 1 7 . S T O L J E Ć A

Autor iznosi rezultate svojih istraživanja iz kojih je vidljivo da je u Varaždinu u 15. i 16. stoljeću donijeto niz odredbi o trgovini solju. U 17. stoljeću se Varaždin snabdijevao turskom soli iz Ugarske. Unutarnjoaustrijska Dvorska komora bila je zainteresirana da se na granicu, pa prema tome i u Varaždin, uvede potrošnja soli iz Aussea pa je zbog toga bila zabranjena prodaja turske soli. To je izazvalo 1676. godine bunu koju su podigli varaždinski trgovci na čelu s Danijelom Praunsbergerom. Dvorska komora nije uspjela da spor uredi car s Ugarskom komorom i Hrvatskim saborom u njenu korist, pa do prodaje ausseske soli u Varaždinu nije došlo.

Prodaji soli posvećivala se općenito, pa tako i u Varaždinu u 15. i 16. stoljeću, posebna pažnja. To je posve razumljivo s obzirom na njezinu važnost u ishrani ljudi s jedne i veliku rizičnost trgovine u to vrijeme s druge strane. Stoga ne iznenadjuje činjenica da i u najstarijim sačuvanim gradskim zapisnicima Varaždina nalazimo više zabilješki o trgovini solju. Tako je 1457. godine zabilježen spor Blaža Cuceņiša i zdravnika Blaža te drugih kupaca soli sa solarom Vidakom koji je kupio sol i povišio joj cijenu protiv propisa grada. 1) Godinu dana kasnije tuži se solar Oderan na svoje susjede Gala Gordošića i Ivana Torcibočića da su mu uzeli sol na Ciglenici. 2) Spominjanje Ciglenice u ovom sporu upućuje na zaključak da se vjerojatno u to vrijeme sol dopremala u Varaždin Dravom. Ovo je moguće tim više što se Ciglenica nalazila sjeverno od Staroga grada na području iza Vodnikove ulice, kako je u svojim istraživanjima došao do zaključka Varaždinski povjesničar Wissert. 3)

---

1) Tanodi Z., Wissert A.: *Monumenta historica liberae ac regiae civitatis Varasdini*, Varaždin, 1944., str. 58.

2) Tanodi Z., Wissert A., o. c., str. 98.

3) Bilješke prof. Mire Ilijanić prema usmenim uputama prof. Adolfa Wisserta.

Posebna pažnja posvećivala se mjerama za sol. Kada "Richter, Ratt vnd gancze Gemain zwsambt" raspravljaju o mjerama kao što su npr. lakat, žitne mjere, vinske mjere i dr., tada oni takodjer raspravljaju i o solnim mjerama. 4) No nije se ostajalo samo na raspravama. Pazilo se i na upotrebu dobrih mjera u trgovini solju pa su za loše mjerenje soli bile predviđene globe. Na prodaju soli i na upotrebu dobrih solnih mjera pazili su tržišni nadzornici koje je postavljao gradski magistrat iz redova varaždinskih gradjana. Tako su npr. 1458. godine bili postavljeni za tržišne nadzornike, koji su morali kontrolirati trgovinu solju, Matija i Florijan Mastalar. 5)

Sol je u Varaždinu u 15.stoljeću prodavalo više trgovaca. Porod već prije spomenutih Vidaka i Oderana, u gradskom zapisniku zabilježen je jedan spor iz kojeg je vidljivo da je šezdesetih godina toga stoljeća bio trgovac solju takodjer i Ilija Rašenus. 6)

Polovinom 15. stoljeća u gradskom je zapisniku zabilježeno i staro pravilo grada prema kojem neka nitko ne kupuje sol u vrećama, kako bi je bilo dovoljno i za siromašne ljude koji je ne mogu kupovati u tim količinama. 7)

U 17.stoljeću grad Varaždin snabdijevao se turskom soli iz Ugarske na čiju su se upotrebu gradjani bili već navikli. Ova se sol nabavljala u Kaniži odakle se dopremala vodom. 8)

Unutarnjoaustrijska Dvorska komora bila je zainteresirana da se na granicu, pa prema tome i u Varaždin, uvede potrošnja soli iz Ausseea. Za to su se trebali pobrinuti ptujski gradjanin Octavio Boniccelli i fiskalni administrator u Čakovcu Gregor Pavešić. Dok je Pavešić s tim bio suglasan, uz uvjet da se

---

4) Tanodi Z., Wissert A., o .c ., str.126.

5) Tanodi Z., Wissert A., o .c ., str.105.

6) Tanodi Z., Wissert A., o .c ., str.186.

7) Tanodi Z., Wissert A., c .c ., str. 59.

8) Steiermärkisches Landesarchiv Graz, Innerösterreichische Hofkammer.

Na podacima iz Štajerskog zemaljskog arhiva u Grazu zahvaljujem prof.Miri Ilijanić.

zabrani trošenje turske soli, Boniccelli u jednom pismu Dvorskoj komori 1675. godine izražava sumnju da će narod ovdje prihvatiti njemačku sol.⁹⁾

Samo godinu dana kasnije bio je već uvoz soli iz Turske zabranjen.¹⁰⁾ Takodjer je uvedena uvozna carina na ovu sol koju su morali ubirati graničarski pukovnici u Koprivnici i Djurdjevcu. Patent o tome, međjutim, nije se smio poglasiti. Ausseesku je sol trebalo uvesti u potrošnju diplomatski kako ne bi zbog toga došlo u narodu do bune, iako bi se moglo zaključiti na osnovu navoda Dvorske komore da se njemačka sol nije razlikovala prema zapremini jediničnog pakovanja od turske, a od nje je bila, osim toga, mnogo čišća. Ausseesku je sol Pavešić trebao dopremati u Medjimurje, i to Murom, što je bilo jeftinije, dok se Boniccelli trebao pobrinuti za njezino uskladištenje i prodaju u Varaždinu.

Unatoč oprezu Dvorske komore 1676. godine, vrlo brzo nakon zabrane uvoza turske soli, dolazi do bune koju su podigli protiv Boniccellija "concives ac mercatores varasdienses" na čelu s Danijelom Praunspergerom, trgovcem iz Varaždina.¹¹⁾ Optužujuć ga da protuzakonito uvodi novotarije u trgovinu u Hrvatskoj, čime krši gradska prava i zakone kraljevstva, građani su Varaždina zahtijevali da se Boniccelli najenergičnije odstrani.

Da ova pobuna nije bila baš bezazlena, doznajemo od Boniccellija koji se tuži da je protiv njega bilo upotrijebljeno oružje, a oboja gradska vrata ostala su zatvorena čak do 10 sati kako on ne bi mogao ući u grad.¹²⁾

O daljnjem razvoju događaja doznajemo od Dvorske komore.¹³⁾ Ona naime 1676. godine javlja Boniccelliju da su se građani Varaždina žalili Ugarskoj komori koja takodjer traži obustavu slanja soli iz Ausseea. Dvorska je komora nastojala da spor

---

9) *Steiermärkisches Landesarchiv Graz, Innerösterreichische Hofkammer.*

10) *Ib.*

11) *Ilijanić M.: Nekoliko podataka o vezama Ptujca i Varaždina u 16. i 17. stoljeću, Ptujski zbornik broj 4, Ptuj, 1975., str. 292.*

12) *Steiermärkisches Landesarchiv Graz, Innerösterreichische Hofkammer.*

13) *Ib.*

uredi car s Ugarskom komorom i Hrvatskim saborom u njenu korist, ali u tome nije uspjela. Do prodaje njemačke soli u Varaždinu nije više došlo.

Zbog velike vlage preostala ausseeska sol je ovdje propadala pa je Boniccellî još iste godine molio Dvorsku komoru za odobrenje da sol negdje drugdje proda kako ne bi došlo do još veće štete. 14)

Očekujući u Varaždinu vjerojatno dobru zaradu od trgovine njemačkom soli, a možda i zbog potrebnog skladišta i dućana, Octavio Boniccellî je 1767. godine kupio od Franje Patačića za 800 forinti zidanu kuću u unutrašnjem dijelu grada. 15) Možda je razvoj događaja oko prodaje ausseeske soli utjecao na to da Octavio Boniccellî prepušta netom kupljenu kuću Ivanu Boniccelliju, voditelju vojne pisarnice. 16)

Iako gradjani Varaždina s Praunspengerom na čelu buneći se protiv Boniccellija, kako to oni sami kažu, ustaju protiv novotarija u trgovini, protiv kršenja prava grada i zakona, tome su ipak drugi razlozi. Trgovcima ovoga grada je u to vrijeme odgovaralo da varaždinsko tržište snabdijevaju solju iz Turske. Rasparčavajući ovdje ovu za svakodnevnî život prijeko potrebnu robu, koju su nabavljali na području pod turskom vlašću, ostvarivali su vjerojatno veću zaradu pa su na taj način od ove trgovine mogli imati više koristi. Buna protiv Boniccellija i ausseeske soli bila je, dakle, borba za tržište, a s time i za zaštitu vlastitih interesa. Stoga ne iznenadjuje činjenica što se na njezinom čelu našao upravo jedan bogati varaždinski trgovac - Danijel Praunspenger. 17)

---

14) *Ib.*

15) Androić M.: *Prilozi poznavanju društvenih i gospodarskih prilika grada Varaždina u 18. stoljeću, Varaždin u XVIII stoljeću i političko-kameralni studij, Zagreb-Varaždin, 1972., str.20.*

16) Androić M., *op.cit.*, str.69.

17) Wissert A.: *Bilješke o nekim varaždinskim kućama, Spomenica varaždinskog muzeja 1925-1935., Varaždin 1935., str. 35. i 36.*

IZVORI I LITERATURA:

- Androić, M., Prilozi poznavanju društvenih i gospodarskih prilika grada Varaždina u 18. stoljeću, Varaždin u XVIII stoljeću i političko-kameralni studij, Zagreb-Varaždin, 1972., str.20.
- Ilijanić, M., Nekoliko podataka o vezama Ptuja i Varaždina u 16. i 17. stoljeću, Ptujski zbornik broj 4, Ptuj, 1975., str. 289-294.
- Steiermärkisches Landesarchiv Graz, Innerösterreichische Hofkammer.
- Tanodi, Z., Wissert, A., Monumenta historica liberae ac regiae civitatis Varasdini, Varaždin, 1944.
- Wissert, A., Bilješke o nekim varaždinskim kućama, Spomenica varaždinskog muzeja 1925-1935., Varaždin, 1935., str. 29-55.

Primitljeno: 1981-03-15

Kapustić S. Über den Kampf um den Salzmarkt in Varaždin im 17. Jahrhundert

ZUSAMMENFASSUNG

In den aufbewahrten Protokollen der Stadt Varaždin aus dem 15. und 16. Jahrhundert finden wir eine Reihe von Verordnungen über den Handel mit Salz, das in diese Stadt wahrscheinlich mit der Drau geliefert wurde. Im 17. Jahrhundert wurde die Stadt Varaždin mit dem türkischen Salz aus Ungarn beliefert.

Die Innerösterreichische Hofkammer war interessiert, dass an die Grenze, und damit auch in Varaždin, der Verbrauch von Salz aus Ausse eingeführt wird. Dafür sollten der Bürger aus Petovia Octavio Boniccelli und der Fiskaladministrator Gregur Pavešić sorgen. Deswegen war der Verkauf des türkischen Salzes

verboten, und im Jahre 1676 kam es in Varaždin zum Aufruhr, den die varaždiner Kaufleute mit dem Geschäftsmann Danijel Praunsberger an der Spitze gegen Boniccelli erhoben haben. Die Hofkammer versuchte, dass der Kaiser den Streit mit der Ungarischen Kammer und dem Kroatischen Landtag zu ihren Gunsten schlichtet, aber ohne Erfolg. Zum Verkauf vom deutschen Salz in Varaždin ist es nicht gekommen.

(Prijevod: Zdravka Divjak)